

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՑԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հաստատված է ամբիոնի նիստում

պատմության _____
ամբիոնի անվանումը

Ամբիոնի վարիչ Ֆ.Վ.Մովսիսյան /Ա.Ա.Հ/

Արձանագրություն № 7

« 20 » դեկտեմբերի, 2023 թ.

Պ/Բ -012 - ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Դասիչ, դասընթացի անվանում

**ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՄԵԹՈՂԱԿԱՆ ՓԱԹԵԹ**

Մասնագիտություն՝	022201.00.6 - «Պատմություն» /դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/
Կրթական ծրագիր՝	022201.01.6 - «Պատմություն» /դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/
Որակավորման աստիճան՝	_____ բակալավր _____ /բակալավր, մագիստրատուրա/
Ամբիոն՝	_____ պատմության _____ /ամբիոնի լրիվ անվանումը/
Ուսուցման ձևը՝	_____ առկա /հեռակա/ _____ /առկա, հեռակա/
Կուրս/կիսամյակ	առկա երկրորդ, առաջին կիսամյակ հեռակա 3-րդ, առաջին կիսամյակ
Դասախոս(ներ)՝	_____ Արթուր Տիգրանի Մելիքյան _____ /անուն, ազգանուն/

էլ. հասցե arthurmelikyan@rambler.ru

Վանաձոր- 2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում	3
2.	Դասընթացի նպատակը և խնդիրները	3
3.	Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները	4
4.	Դասընթացի կրթական վերջնարդյունքները	.
5.	Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների	.
6.	Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը	.
7.	Ուսումնական աշխատանքները տեսակները	.
8.	Դասավանդման մեթոդներ	.
9.	Ուսումնառության մեթոդները	.
10.	Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը	.
11.	Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ	.
12.	Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ	.
	12.1 Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ	.
	12.2 Գործնական աշխատանքների /սեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ	.
	12.3 Լաբորատոր աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	.
	12.4 Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ	.
13.	Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում	.
14.	Գնահատում	.
	14.1 Ուսանողների գիտելիքների ստուգում	.
	14.2 Հարցաշար	.
	14.3 Գնահատման չափանիշներ	.
15.	Դասընթացի համառոտ նկարագրիչ	.

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

1. Դասընթացի դերը և տեղը կրթական ծրագրում¹.

«Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն» դասընթացը կարևորվում է պատմագիտության բնագավառում մասնագետների պատրաստման գործընթացում, ներառված է «Պատմություն» կրթական ծրագրի ուսումնական պլանի «Հատուկ մասնագիտական» կրթամասում: Դասավանդման ընթացքում բազմակողմանիորեն պարզաբանվում են հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության համար սկզբնաղբյուրներ հանդիսացող տարալեզու վիմագիր սկզբնաղբյուրները, օտարազգի և հայ հեղինակների գրավոր աշխատությունները: Ներկայացվում է դրանց հեղինակների ինքնության, ապրած ժամանակաշրջանի, քաղաքական-գաղափարական կողմնորոշման և կանխակալությունների հարցերը: Դասընթացին պարզաբանվում են նաև սկզբնաղբյուրների ներքին կառուցվածքի, սկզբնական բնագրերի և ժամանակի ընթացքում նրանցում կատարված ինտերպոլյացիաների խնդիրները և այլն: Մինևույն ժամանակ, դասընթացի նպատակն է համակարգված պատկերացում տալ հայ միջնադարյան պատմագրության, նրա սկզբնավորման և ապրած էվոլյուցիայի, նրա կրած օտար ազդեցությունների, ինչպես նաև, համաշխարհային մշակույթի և գիտության մեջ նրա մատուցած հսկայական ավանդի մասին:

2. Դասընթացի նպատակը և խնդիրները.

2.1. Դասընթացի նպատակն է.

- Բազմակողմանի պատկերացումներ տալ պատմագիտական ուսումնասիրություններում պատմական սկզբնաղբյուրների դերի, նրանց հետ տարվող աղբյուրագիտական աշխատանքների և դրանց մեթոդաբանության, վերաբերյալ:
- Տեսական գիտելիքներ տալ հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության համար սկզբնաղբյուրներ հանդիսացող տարալեզու վիմագիր սկզբնաղբյուրների, օտարազգի և հայ հեղինակների գրավոր աշխատությունների մասին:
- Ձևավորել աղբյուրների հաղորդած պատմական փաստերը համակարգելու, տեսական վերլուծության ենթարկելու, սեփական դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություն:
- Համակարգված պատկերացում տալ հայ միջնադարյան պատմագրության, նրա սկզբնավորման և ապրած էվոլյուցիայի, նրա կրած օտար ազդեցությունների, ինչպես նաև, համաշխարհային մշակույթի և գիտության մեջ նրա մատուցած հսկայական ավանդի մասին:

2.2. Դասընթացի խնդիրներն են.

- Սովորեցնել «Հայոց պատմության աղբյուրագիտության» տեսական հիմքերը:

---

¹ Ներկայացվում է դասընթացի կարևորությունը տվյալ կրթական ծրագրի խնդիրների լուծման հարցում և տեղը ուսումնական պլանում ըստ կրթաբլոկների

- Բացատրել անտիկ և միջնադարյան պատմագրության զարգացման օրինաչափությունները:
- Ձևավորել սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու և դրանցում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու, տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու, իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ,
- Ամրապնդել ուսանողների կողմից ձեռքբերված տեսական գիտելիքները գործնական իրավիճակային խնդիրներով:

3. Դասընթացին մասնակցելու նախնական մուտքային գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները

«Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն» դասընթացին մասնակցելու կարևոր նախապայման է ուսանողների գիտելիքների և հմտությունների առկայությունը «Պատմություն» մասնագիտության բակալավրի կրթական ծրագրում ուսուցանվող «Հայոց պատմություն» «Հին Արևելքի պատմություն», «Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն» դասընթացներից:

4. Դասընթացը ձևավորում է հետևյալ կրթական վերջնարդյունք(ներ)ը² և /կամ կոմպետենցիաները.

«Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն» դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողի ակնկալվող վերջնարդյունքներն են.

1. իմանա Հայոց պատմության աղբյուրագիտության տեսական հիմունքները,
2. իմանա Հայոց պատմության աղբյուրագիտության ուսումնասիրման մեթոդական հիմքները,
3. կարողանա ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում՝ պատմական իրողությունները հասկանալու, փաստերն ու երևույթները համեմատելու, պատմագրության զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համադրելու և համակողմանի գնահատելու, վերլուծելու, դիրքորոշումներ ձևակերպելու համար,
4. կարողանա համադրել անտիկ և միջնադարյան պատմագրության տարբեր շրջափուլերում ի հայտ եկած փիլիսոփայական ու կրոնաքաղաքական գաղափարաբանությունները, վեր հանել դրանց փոխակերպությունների առանձնահատկությունները,
5. կարողանա համակարգել պատմական սկզբնաղբյուրների վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքները, դրանք ենթարկել տեսական վերլուծության, փաստարկել սեփական դիրքորոշումը և կատարել ինքնուրույն հետևություններ,
6. կարողանա վերլուծել հին և միջնադարյան հեղինակների պատմափիլիսոփայությունը, նրանց էթնոմշակութային, դասային, կուսակցական

² <http://www.vsu.am/karg/ararkayakan-nkaragir-17.pdf>

կանխակալությունները, դրանց դրսևորումները նրանց ստեղծագործություններում:

7. կարողանա ձևավորել դիրքորոշումներ Հայոց պատմության աղբյուրագիտության հիմնախնդիրների նկատմամբ և կատարել դրանց հետազոտություն:

Դասընթացի ուսումնասիրման արդյունքում ուսանողը ձեռք կբերի հետևյալ կոմպետենցիաները.

Ա)Շնչհանրական կոմպետենցիաներ

Գործիքային կոմպետենցիաներ (ԳԿ)՝

ԳԿ1 վերլուծելու և սինթեզելու ունակություն,

ԳԿ4 մասնագիտական ոլորտի գիտելիքների հիմունքներ,

ԳԿ9 խնդիրների լուծում,

ԳԿ10 որոշումների ընդունում:

Համակարգային կոմպետենցիաներ (ՀԳԿ)՝

ՀԳԿ1 գիտելիքները գործնականում կիրառելու կարողություն,

ՀԳԿ2 հետազոտություններ կատարելու ունակություններ,

ՀԳԿ3 սովորելու ունակություն,

ՀԳԿ8 ինքնուրույն աշխատելու ունակություն,

Բ)Առարկայական (մասնագիտական) կոմպետենցիաներ (ԱԿ)

ԱԿ2 հստակ հաղորդել ստացված հենքային գիտելիքները,

ԱԿ4 ցուցաբերել առարկայի ընդհանուր կառուցվածքի և առանձին մասերի միջև կապերի իմացություն,

ԱԿ6 կիրառել տվյալ առարկային բնորոշ մեթոդները,

ԱԿ11 տիրապետեն ինքնուրույն հետազոտության մեթոդներին և կարողանան մեկնաբանել հետազոտության արդյունքները,

ԱԿ14 տիրապետեն տվյալ մասնագիտական մակարդակում պահանջվող կոմպետենցիաներին:

5. Դասընթացի դերը կրթական ծրագրի շրջանավարտների գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների ձևավորման հարցում ըստ աշխատաշուկայի պահանջների³.

«Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն» դասընթացից ձեռք բերված գիտելիքներն և հմտությունները շրջանավարտը կարող է կիրառել պատմաբանի մասնագիտական գործունեության ընթացքում, թանգարաններում, գրադարաններում աշխատելու, նաև ասպիրանտուրայում կրթությունը շարունակելու և գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով:

6. Դասընթացի ծավալը, ուսումնական աշխատանքի տեսակները, արդյունքների ամփոփման ձևերը

³ Նշվում է, թե տվյալ դասընթացի յուրացման, ամփոփման արդյունքում ձեռքբերված գիտելիքները, հմտությունները և կարողությունները աշխատաշուկայի որ բնագավառներում և ոլորտներում կարող է շրջանավարտը կիրառել

Չափանիշ	Առկա ուսուցման համակարգ	Հեռակա ուսուցման համակարգ
Դասընթացի ընդհանուր աշխատատարությունը (կրեդիտ /ընդհանուր ժամաքանակ)		3 կրեդիտ/ 90ժամ

Աշխատանքի տեսակը	Ժամաքանակ	Ժամաքանակ
Դասախոսություն		8
Գործնական աշխատանք		
Սեմինար պարապմունք		6
Լաբորատոր աշխատանք		
Ինքնուրույն աշխատանք		76
Ընդամենը		90
Ստուգման ձևը՝ ստուգաթք		

7. Ուսումնական աշխատանքների տեսակները⁴ .

- **Դասախոսությունը** դասախոսի կողմից դասընթացի ծրագրի շրջանակներում գիտական-տեղեկատվական թեմայի վերաբերյալ տրամաբանորեն կառուցված, հետևողական ու պարզ խոսքի շարադրանքն է, որի նպատակն է ուսանողին տալ համապարփակ գիտելիքներ: Դասախոսը վերլուծում, մեկնաբանում է թեմայի առավել կարևոր, դժվար ընկալելի, հանգուցային հարցերը: Դասախոսությունը ուսանողի առջև ուրվագծվող գիտական մի ճանապարհ է, որը նա կարող է միայն անցնել գիտական գրականության ընթերցանության, ուսումնական բնույթի այլ պարապմունքների և ինքնուրույն կատարած աշխատանքների շնորհիվ: Դասախոսը պետք է խթանի ուսանողի ակտիվ իմացաբանական գործունեությունը, նպաստի նրանց ստեղծագործական մտածողության ձևավորմանը: Ուսանողը նույնպես պետք է լինի դասախոսության ակտիվ մասնակից: Ուսանողը դասախոսությանը ներկայանալուց առաջ պետք է ծանոթացած լինի տվյալ դասին ներկայացվող թեմային, որպեսզի կարողանա մասնակցել ուսումնական գործընթացին:

- **Սեմինար պարապմունքները** խմբային պարապմունքների հիմնական տեսակներից է, որի ընթացքում ուսանողը սովորում է բանավոր շարադրել նյութը, պաշտպանել իր տեսակետները և եզրահանգումները: Սեմինարի ընթացքում ուսանողները քննարկում, պատասխանում են թեման, զեկույցները և ռեֆերատները, որոնք հանձնարարել է դասախոսը:

Սեմինարին պատրաստվելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել հիմնական և լրացուցիչ գրականություն տվյալ թեմայով: Գրականության ուսումնասիրությունից և համառոտագրումից հետո պետք է կազմել պլան՝ բանավոր պատասխանի համար, ապա մտածել ելույթի բովանդակության հարցադրումների և պատասխանների մասին:

⁴ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

- **Լաբորատոր աշխատանքները** նպաստում են տեսական նյութի առավել լավ յուրացմանը և ամրապնդմանը: Լաբորատոր աշխատանքները նպատակ ունեն ամրապնդելու ուսումնասիրվող թեմաների տեսական դրույթները, ուսանողներին ուսուցանելու փորձարարական հետազոտությունների մեթոդները, հաղորդելու ինքնուրույն վերլուծության, տվյալների ամփոփման, լաբորատոր սարքավորումների, համակարգիչների, սարքերի, էլեկտրոնային ծրագրերի հետ աշխատելու փորձ և հմտություններ: Լաբորատոր աշխատանքն անցկացման համար ուսանողը պարտավոր է ուսումնասիրել թեմային վերաբերող տեսական նյութը (դասախոսություն, համապատասխան գրականություն) և փորձի, հետազոտության մեթոդալուծիան:

Դասախոսի հսկողությամբ ուսանողը իրականացնում է փորձը, հետազոտությունը, գրանցում է արդյունքները և կատարում (գրանցում) համապատասխան եզրակացություն

- **Ինքնուրույն աշխատանքը** ուսանողների ուսումնական, գիտահետազոտական աշխատանքն է, որն իրականացվում է դասախոսի առաջադրանքով և մեթոդական ղեկավարությամբ, բայց առանց նրա անմիջական ղեկավարության:

Ինքնուրույն աշխատանքի տեսակներն են⁵

- **Ռեֆերատ** – ուսանողների ինքնուրույն գրվող, որտեղ ուսանողը շարադրում է որևէ հարցի կամ թեմայի էությունը՝ հենվելով գրական աղբյուրների վրա (դասագրքեր, ձեռնարկներ և այլն):
- **Գործարար խաղեր** – պայմանական իրավիճակներում սոցիալ-տնտեսական համակարգերի և մարդկանց մասնագիտական գործունեության կառավարման գործընթացների նմանակեղծային մոդելավորում՝ առաջացող հիմնախնդիրների ուսումնասիրման և լուծման նպատակով:
- **Կլոր սեղան** – ինքնուրույն աշխատանքի ձևին բնորոշ է թեմատիկ բանավեճի համադրումը խմբային աշխատանքի հետ:
- **Կոնկրետ իրավիճակների վերլուծություն** – ուսանողների ակտիվ գործունեության կազմակերպման ամենաարդյունավետ և տարածված ձևերից մեկն է, որը զարգացնում է մասնագիտական և կեցությանը վերաբերող տարբեր հարցերի վերլուծության կարողությունը:
- **Նախագծերի մեթոդ** – ուսումնաճանաչողական, ստեղծագործական կամ խաղային համատեղ գործունեության տեսակ է, սովորող-գործընկերների միջև, որոնք ունեն ընդհանուր նպատակ և համաձայնեցված միջոցներ՝ ուղղված որևէ խնդրի լուծման կամ որոշակի արդյունքի ձևակերպման:
- **Հարցի նախապատրաստման մոդել** – կամավորության սկզբունքով ընտրված ուսանողն իր նախընտրած հակիրճ ձևով նախապատրաստում է տվյալ առարկայից քննության կամ ստուգարքի հարցերի իր պատասխանների փաթեթը: Քննությունից (ստուգարքից) 1 շաբաթ առաջ նա հանձնում է փաթեթը դասախոսին, որը ստուգում է այդ նյութերը և որոշում դրանց համապատասխանությունը տվյալ առարկայի բովանդակությանը:
- **Ինքնուրույն աշխատանք համացանցում** – նոր տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կարող են օգտագործվել հետևյալ նպատակներով՝ համացանցում անհրաժեշտ տեղեկատվության որոնման համար, երկխոսություն համացանցում, թեմատիկ ցանցային էջերի օգտագործում:
- **Զեկույց** – որևէ գիտական կամ հետազոտական թեմայի շուրջ կատարած եզրակացությունների, ստացած արդյունքների ներկայացում ուսանողի կողմից:
- **Հարցազրույց** – վերահսկողության միջոց, որը կազմակերպվում է որպես հատուկ զրույց դասավանդողի և ուսանողների միջև՝ կապված այնպիսի թեմայի հետ ինչպիսին

⁵ Թողել այն տեսակը, որը տվյալ դասընթացի դասավանդման համար նախատեսված է: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

կարգապահությունն է, և նախատեսված է հստակեցնել ուսանողների գիտելիքների շրջանակը կոնկրետ թեմայի, հարցի վերաբերյալ:

- 8. Դասավանդման մեթոդներն են՝⁶** հիմնահարցային դասախոսություն, դասախոսություն-երկխոսություն, դասախոսություն-քննարկում, *թեմատիկ սեմինար*, սեմինար-բանավեճ, գործնական աշխատանք՝ անհատական աշխատանք, գործնական աշխատանք՝ խմբային աշխատանք, ուսուցում գործողությամբ (action learning), իրավիճակային խնդիրների վերլուծություն, գործարար խաղեր և այլք:
- 9. Ուսումնառության մեթոդներն են՝⁷** մտքերի քարտեզագրում, թիմային քննարկում, իրադրությունների վերլուծություն, ալգորիթմների և հրահանգների կազմում, աղյուսակների և դասակարգման համեմատման և համակարգման սխեմաների կազմում, փորձի/հետազոտության արդյունքների վերաբերյալ եզրակացության ներկայացում....

---

⁶ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

⁷ Ներկայացված են օրինակներ: Դասավանդողը կարող է նկարագրությունը փոխել կամ լրացումներ կատարել:

10. Դասընթացի համառոտ բովանդակությունը, ուսումնական աշխատանքի ծավալը՝ ըստ բաժինների և թեմաների⁸.

h/h	Թեմա (բաժին)	Ուսումնական աշխատանքի ժամաքանակն ըստ տեսակների				
		դասախոսություն	սեմինար պարապրազներ	գործնական աշխատանք	լաբորատոր աշխատանք	Ինքնուրույն աշխատանք
1.	Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն առարկան, նրա ուսումնասիրության օբյեկտը և մեթոդաբանությունը:	1				2
2.	Ք.ա. 3-1-ին հազարամյակների միջագետքյան և իւթական արձանագրությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ	1				2
3.	Հայաստանի և հարակից երկրների տարածքում հայտնաբերված պարսկերեն, արամեերեն, հունարեն և լատիներեն վիմագիր արձանագրությունների տվյալները Հայաստանի և հայ ժողովրդի մասին	1				2
4.	Հունահռոմեական գրավոր սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին:	1				2
5.	Հայ պատմագրության սկզբնավորումը. Կորյուն, ՏՎարք Մաշտոցի՝ և Ագաթանգեղոս, ՏՀայոց պատմություն՝: Փավստոս Բուզանդ, Եղիշե	1				2
6.	Ղազար փարպեցի, Մովսես Խորենացի	2				2
7.	Սեբեոս, ՏՊատմություն՝: Հովհան Մամիկոնյան. ՏՏարոնի պատմություն՝	1				2
8.	Մաշտոցի, Եզնիկ Կողբացու, Դավիթ Անհաղթի կրոնա փիլիսոփայական ստեղծագործությունները: Անանիա Շիրակացի					4
9.	Ղևոնդ, ՏՊատմություն՝: Մովսես Կաղանկատվացի, Շապուհ Բագրատունի և Հովհ. Դրասխանակերտցի:					4

⁸ Նման է օրացուցային պլանին

10.	Բյուզանդական սկզբնաղբյուրները Հայաստանի մասին					8
11.	Թովմա Արծրունու ՏՊատմություն տանն Արծրունյացի, Ստեփանոս Տարոնեցու ՏՊատմութիւն տիեզերական: և Արիստակես Լաստիվերցու ՏՊատմություն: աշխատությունները					4
12.	Արաբական սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին					4
13.	Հայ միջնադարյան տարեգրությունները. Մատթեոս Ուռհայեցի, Մամուել Անեցի, Վարդան Արևելցի, Կիրակոս Գանձակեցի Գրիգոր Ակնեցի, Սմբատ Սպարապետ:		1			6
14.	Հայ միջնադարյան փիլիսոփայական և իրավական բնույթի աշխատությունները որպես Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ		1			4
15.	Ստեփանոս Օրբելյան, ՏՊատմություն նահանգին Սիսական!, Թովմա Մեծոբեցի, ՏՊատմութիւն Լանգ Թամուրայ և յաջորդաց իւրոցի:					4
16.	Առաքել Դավրիժեցու, Չաքարիա Քանաքեռցու, Աբրահամ Կրետացու, Աբրահամ Երևանցու, Ստեփանոս Շահումյանի և Խաչատուր Ջուղայեցու երկերն իբրև սկզբնաղբյուրներ		2			4
17.	Եկեղեցական-հոգևոր բնույթի աշխատությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ		2			2
18.	Մանր ժամանակագրություններն ու ուղեգրություններն իբրև Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ					4
19.	Թուրքական աղբյուրներն իբրև Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության սկզբնաղբյուրներ					4
	ԸՆԴԱՄԵՆԸ	8	6			76

11. Ուսումնամեթոդական գրականության ապահովման քարտ

h/h	Անվանումը/հեղինակ	Հրատարակության տարի
-----	-------------------	---------------------

Պարտադիր գրականություն (ՊԳ)		
1.	Ստ. Մելիք-Բախշյան, Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն,	Երեվան, 1996
2	Մովսիսյան Ա., Հայաստանը Մ.թ.ա. Երրորդ հազարամյակում	Երևան, 2004
3	Քոսյան Ա., Ղազարյան Ռ. և ուր. , Մ.թ.ա. XV դ. խեթական սեպագրական աղբյուրները Հայկական լեռնաշխարհի մասին,	Երևան, 2018
4	Քոսյան Ա., Մ.թ.ա. XIV դարի խեթա-հայաստական միջպետական պայմանագրերը,	Երևան, 2016
5	Ղազարյան Ռ., Մուրսիլի II-ի «Տասնամյա» տարեգրությունը	Երևան, 2013
6	Ղազարյան Ռ., Հայաստ. Քաղաքական և մշակութային պատմությունը	Երևան, 2009
7	Խաչատրյան Վ., Հայկական տեղանունները սեպագիր աղբյուրներում	Երևան, 2012
8.	Г. Меликишвили, Урартские клинообразные надписи, Москва, 1960	Москва 1960
9.	Գ. Նալբանդյան, Դարեհ Վշնասպի Բիսիթունյան արձանագրությունը	Երևան, 1964
10.	Մելիքյան Ա., Տիգրանակերտի հունարեն արձանագրության ժամանակի և նշանակության շուրջ, Բանբեր ՎՊՄԻ, էջ 132-144	Վանաձոր 2008
11.	Մանանդյան Հ., Գառնիի հունարեն արձանագրությունը և Գառնիի հեթանոսական տաճարի կառուցման ժամանակը,	Երևան, 1946
12.	Մանանդյան Հ., Արմավիրի հունարեն արձանագրությունները նոր լուսաբանությամբ,	Երևան, 1946
13.	Ростовцевъ М., Апаранская Греческая надпись царя Тиридата	С. Петербург, 1911
14.	Հերոդոտոս, Պատմություն ինը գրքից, թարգմ. ն. Ս. Կրկյաշարյանի	Երևան, 1986
15.	Քսենոփոն, Կյուրոպեդիա, թարգմ. ն. Ս. Կրկյաշարյանի	Երևան, 2000
16.	Քսենոփոն, Անաբասիս, թարգմ. ն. Ս. Կրկյաշարյանի	Երևան, 1970
17.	Օտար աղբյուրները Հայաստանի և Հայերի մասին, հ. 9	Երևան, 1976
18.	Օտար աղբյուրները Հայաստանի և Հայերի մասին, հ. 14	Երևան, 1985
19.	Օտար աղբյուրները Հայաստանի մասին, Կ. Տակիտոս, թարգմ. Հ. Աճառյանի,	Երևան, 1940
20.	Ա. Մովսիսյան, Մ. Մալխասյան և ուր. Հայաստանն ըստ անտիկ հեղինակների պատմաաշխարհագրական տեղեկությունների,	Երևան, 2020
21.	Կորյուն, Վարք Մաշտոցի	Երևան, 1994
22.	Ազաթանգեղոս, § Հայոց պատմություն!,	Երեվան, 1983
23.	К. Тревер, Очерки по истории культуры древней Армении, Москва-Ленинград, 1953	Москва-Ленинград, 1953
24.	Բ. Ադայան և ուր /խմբ./§Հայ մշակույթի նշանավոր գործիչները (V-XVIII դարեր)!,	Երևան, 1976
25.	Փավստոս Բուզանդ, §Հայոց պատմություն!	Երևան, 1987

26	Եղիշե, ՏՎասն Վարդանայ և հայոց պատերազմին՝	Ե., 1989
27	Մովսես Խորենացի, ՏՀայոց պատմություն՝	Երևան, 1990
28.	Մուշեղյան Ա., Մովսես Խորենացու դարը,	Երևան, 2007
29.	Սարգսյան Գ., Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանն ու Մովսես Խորենացին,	Երևան, 1966
30.	Մեբեոս, Պատմություն, քննական բնագիրը Գ. Վ. Աբգարյանի, արևելահայերեն թարգմանությունը, առաջաբանը և ծանոթագրությունները Գ. Խաչատրյանի և Վ. Եղիազարյանի,	Երևան, 2004:
31.	Հովհան Մամիկոնյան, Տարոնի պատմություն,	Երևան, 1989:
32.	Ղևոնդ, ՏՊատմություն՝,	Ե., 1982
33.	Անանուն Զրուցագիր կարծեցյալ Շապուհ Բագրատունի	Երևան, 2011
34.	Հովհաննես Դրասխանակերտցի, ՏՀայոց պատմություն՝,	Երևան, 1996
35.	Аммиан Марцелин, Римская история,	М., 2005
36.	ՏՕտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 5, Բյուզանդական աղբյուրներ, գիրք Ա, (Պրոկոպիոս Կեսարացի), թարգմ. առաջաբ. և ծանոթ. Հ. Բարթիկյանի	Երևան 1967
37.	ՏՕտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 13, Բյուզանդական աղբյուրներ, Դ, (Թեոփանես Խոստովանոդ), թարգմ., առաջաբ. և ծանոթ. Հ. Բարթիկյանի,	Երևան, 1983
38.	ՏՕտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 15, Բյուզանդական աղբյուրներ, Դ, (Թեոփանեսի շարունակող), թարգմ., առաջաբ. և ծանոթ. Հ. Բարթիկյանի,	Երևան, 1990
39.	ՏՕտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 6, Բյուզանդական աղբյուրներ, Դ, (Թեոփանեսի շարունակող), թարգմ., առաջաբ. և ծանոթ. Հ. Բարթիկյանի,	Երևան, 1970
40.	Թովմա Արծրունի և Անանուն, Պատմություն Արծրունյաց տան,	Երևան, 1985:
41.	Ստեփանոս Տարոնեցի (Ասողիկ), Պատմություն Տիեզերական,	Երևան, 2000
42.	Արիստակես Լաստիվերտցի, Պատմություն,	Երևան, 1971:
43.	Ստեփանոս Օրբելյան, Սյունիքի պատմություն,	Երևան, 1986:
44.	Թովմա Մեծոփեցի, Յիշատակարան,	Թիֆլիս, 1892:
45.	Թովմա Մեծոփեցի, Պատմութիւն Լանկ Թամուրայ և յաջորդաց իւրոց,	Փարիզ, 1860:
46.	Մովսես Կաղանկատվացի, Պատմություն Աղվանից աշխարհի,	Երևան, 1969
47.	Դավիթ Անհաղթ, Երկեր	Երևան, 1999
48.	Անանիա Շիրակացի, Մատենագրություն	Երևան, 1979
49.	ՏՕտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 11, Արաբական աղբյուրներ, Իբն ալ Ասիր, թարգմ., առաջաբ. և ծանոթ. Ա. Տեր-Ղևոնդյանի,	Երևան, 1981

50.	§Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 16, Արաբական աղբյուրներ, արաբ մատենագիրների Թ-Ժ դարեր, թարգմ., առաջաբ. և ծանոթ. Ա. Տեր-Ղևոնդյանի,	Երևան, 2006
51.	Մատթեոս Ուռհայեցի, §Ժամանակագրություն՝	Երևան., 1973
52.	Սամուել Անեցի, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց,	Վաղարշապատ, 1893
53.	Վարդան Արևելցի, Տիեզերական պատմություն, թարգմ. ներած. և ծանոթ. Գ. Թոսունյանի,	Երևան, 2001:
54.	Կիրակոս Գանձակեցի, §Հայոց պատմություն՝, թարգմ. և ծանոթ. Վ. Առաքելյանի,	Ե., 1982
55.	Գրիգոր Ակնեցի, Պատմություն վասն ազգին նետողաց,	Երևան, 2011
56.	Առաքել Դավրիժեցի, Հայոց պատմություն,	Երևան, 1988
57.	Չաքարիա Քանաքեռցի, Պատմութիւն,	Վաղարշապատ, 1870:
58.	Աբրահամ Երևանցի, Պատմութիւն պատերազմացն,	Երևան, 1938, կամ՝ Վենետիկ, 1977:
59.	§Ընտիր պատմութիւն Դավիթ Բեգին՝,	Վաղարշապատ, 1871:
60.	Եսայի Հասան-Չալալյան, Պատմութիւն,	Շուշի, 1839:
61.	Закарий Канакерци, Хроника, перев. С армянского и ком. М. Дарбинян-Меликян	М., 1969.
62.	Գաբրիելյան Հ., Հայ փիլիսոփայական մտքի պատմություն, հ. 2,	Երևան, 1958:
63.	Չալոյան Վ. Կ., Հայոց փիլիսոփայության պատմություն,	Երևան, 1975:
64.	Սամվելյան Խ., Հին հայ իրավունքի պատմություն, հ. Ա,	Երևան, 1939
65.	Արևշատյան Ս., Տաթևի փիլիսոփայական դպրոցը և Գրիգոր Տաթևացու աշխարհայացքը. ԲՄ, հ. 4,	Երևան, 1958:
66.	Սուքիասյան Ա., Մխիթար Գոշր և §Հայոց Դատաստանագիրքը՝,	Երևան, 1965
67.	Սմբատ Սպարապետ, Տարեգիրք,	Վենետիկ, 1956:
68.	Հովհան Դարդել, Ժամանակագրութիւն Հայոց,	Ս. Պետերբուրգ, 1891:
69.	Բոզոյան Ա., Հայ-բյուզանդական եկեղեցական բանակցությունների վավերագրերը (1165-1178 թ.թ.),	Երևան, 1995:
70.	Թուրքական աղբյուրները Հայաստանի, հայերի և Անդրկովկասի մյուս ժողովուրդների մասին, հ. Բ, թարգմ. և ծանոթ. Ա. Սաֆրաստյանի, Հ. Ա, Բ	Երևան, 1961- 1964
71.	§Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 4, Թուրքական աղբյուրներ, Էվլիյա Չելեբի, թարգմ. բնագր. Ա. Խ. Սաֆրաստյանի,	Երևան, 1967
72.	Երեմիա Քեօմիրճեան, Պատմութիւն համառօտ ԴՃ տարիոյ Օսմանցոց թագաւորացն,	Երևան, 1982:
1.	Լրացուցիչ գրականություն(ԼԳ)	

2.	§Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին՝, հ. 12, Անանուն Եղեսացի, թարգմ. և ծանոթ. Լ. Տեր-Պետրոսյանի, , էջ 33-117	Երևան, 1982
3.	§Հայ ժողովրդի պատմության քրեստոմատիա՝, հատ. 1, (Հնագույն ժամանակներից մինչև 298 թ),	Երևան, 2007
4.	Բաբայան Լ. Ն., Դրվագներ Հայաստանի XIV-XVIII դ.դ. պատմագրության,	Երևան, 1984
5.	Զուլայան Մ., Հայոց պատմության խեղաթյուրումը արդի թուրք պատմագրության մեջ (հին և միջին դարեր),	Երևան, 1995
	Համացանցային տեղեկատվական պաշարներ (ՀՏՊ)/ Էլեկտրոնային աղբյուրներ (ԷԱ)	

12. Դասընթացի ուսումնամեթոդական քարտ

12.1. Դասախոսությունների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Գրականություն ⁹
1.	Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն առարկան, նրա ուսումնասիրության օբյեկտը և մեթոդաբանությունը:	Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն առարկան և նրա տեղը պատմական օժանդակ գիտությունների շարքում: Աղբյուրագիտական աշխատանքի հիմնական փուլերը. աղբյուրների արտաքին և ներքին քննությունը:	1	ՊԳ. 1,
2.	Ք.ա. 3-1-ին հազարամյակների միջագետքյան և իսթական արձանագրությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ	Միջագետքյան, իսթա-ասորական և ուրարտական սեպագիր արձանագրությունների բնույթը, նրանց կառուցվածքը, ընդհանուր միտումնավորությունը: Բեհիպթոնյան արձանագրությունը	1	ՊԳ. 2,3,4,5,6, 7, 8, 9 ԼԳ 9, 11, ԼԳ 2
3.	Հայաստանի և հարակից երկրների տարածքում հայտնաբերված արամեերեն, հունարեն և լատիներեն վիմագիր արձանագրությունները	Արամեերեն, հունարեն և լատիներեն վիմագիր արձանագրությունների դերը, նրանց դասակարգման և ժամանակագրության հարցերն ու պարունակած փաստական նյութը:	1	ՊԳ. 10, 11, 12, 13, ԼԳ 2

⁹ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

4.	Հունահռոմեական գրավոր սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին:	Հերոդոտոս Հալիկառնասցու, Քսենոփոնի, Պոլիբիոսի ու Պլուտարքոսի, Ստրաբոնի, Ապպիանոսի և այլոց տեղեկությունները Հայաստանի քաղաքական և սոցիալ-տնտեսական պատմության վերաբերյալ: Պոլիբիոսի, Պլինիոս Ավագի, Տ. Լիվիոսի, Կ. Տակիտոսի, Հ. Ֆլավիոսի, Դ. Կասսիոսի, Հերոդիանոսի և այլոց տեղեկությունները Հայաստանի և հայերի մասին:	1	ՊԳ. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ԼԳ 2
5.	Հայ պատմագրության սկզբնավորումը. Կորյուն, ՏՎարք Մաշտոցի՝ և Ագաթանգեղոս, ՏՀայոց պատմություն: Փավստոս Բուզանդ, Եղիշե	ՏՎարք Մաշտոցի՝ աշխատության հեղինակը, նրա ստեղծագործելու ժամանակը, շարժառիթն ու նպատակաուղղվածությունը: Կորյունի ՏՎարքի՝ արժանահավատության հարցը: Ագաթանգեղոսի ՏՀայոց պատմություն՝ աշխատության հեղինակի հարցը: Աշխատության գրելու ժամանակի, գրավոր և բանահյուսական աղբյուրների խնդիրը: Աշխատությունը գրելու կրոնա-քաղաքական շարժառիթները: Աղբյուրի արժանահավատության հարցը: Հրատարակությունները:	1	ՊԳ. 21, 22, 23, 24 25, 26 ԼԳ 2
6.	Ղազար Փարպեցի, Մովսես Խորենացի	Ղազար Փարպեցի: Մ. Խորենացու կյանքը, նրա օգտագործած աղբյուրները, «Հայոց պատմության» կառուցվածքը, գաղափարաբանությունը	2	ՊԳ. 24, 27, 28, 29 ԼԳ 2
7.	Սեբեոս, ՏՊատմություն: Հովհան Մամիկոնյան. ՏՏարոնի պատմություն:	Հեղինակներն ու նրանց ապրած ժամանակը, օգտագործած աղբյուրները: Աշխատությունների ներքին կառուցվածքը: Ստեղծագործությունների արժանահավատության հարցը և Հրատարակությունները:	1	ՊԳ. 1, 24, 30, 31 ԼԳ 2

12.2 Մեմինար պարապմունքների ուսումնամեթոդական քարտ

Խ/Խ	Թեմա	Ուսումնասիրվող հարցեր	Ժամաքանակ	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹⁰
1.	Հայ միջնադարյան տարեգրությունները. Մատթեոս Ուռհայեցի, Սամուել Անեցի, Վարդան Արևելցի, Կիրակոս Գանձակեցի Գրիգոր Ակնեցի:	Մատթեոս Ուռհայեցի, Սամուել Անեցի, Կիրակոս Գանձակեցի, Գրիգոր Ակնեցի, Վարդան Արևելցի Սմբատ Գունդստաբլ: Նրանց պատմական ստեղծագործությունների կառուցվածքը, բովանդակությունը, գաղափարախոսությունը, հրատարակությունները:	1	բանավոր	ՊԳ. 1, 24, 51, 52, 53, 54, 55, 67, ԼԳ 2
2.	Հայ միջնադարյան փիլիսոփայական և իրավական բնույթի աշխատությունները որպես Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ	Հ. Որոտնեցի, Գրիգոր Տաթևացի, Գրիգոր Մագիստրոս: Դավիթ Ալավկատրդի, Մխիթար Գոշ և Սմբատ Սպարապետ: Հեղինակների փիլիսոփայական-իրավագիտական ստեղծագործությունները որպես հայ միջնադարյան մշակույթի և հասարակական հարաբերությունների ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ:	1	բանավոր	ՊԳ. 62, 63, 64, 65, 66
3.	Առաքել Դավրիժեցու, Չաքարիա Քանաքեռցու, Աբրահամ Կրետացու, Աբրահամ Երևանցու, Ստեփանոս Շահումյանի և Խաչատուր Ջուղայեցու երկերն իբրև սկզբնաղբյուրներ	Առաքել Դավրիժեցի, Գրիգոր Դարանաղցի, Չաքարիա Քանաքեռցի, Աբրահամ Կրետացի, Աբրահամ Երևանցի, Ստեփանոս Շահումյան: Խաչատուր Ջուղայեցի: Հեղինակների ապրած ժամանակաշրջանն ու գրական ժառանգությունը	2	բանավոր	ՊԳ. 1, 24, 56, 57, 58, 59, 60, 61 ԼԳ 4
4.	Եկեղեցական-հոգևոր բնույթի աշխատությունները որպես	Եկեղեցական բնույթի աշխատությունները որպես պատմական սկզբնաղբյուրներ	2	բանավոր	ՊԳ. 1, 69, ԼԳ 2, 3

¹⁰ Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

	Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ				

12.2. Ինքնուրույն աշխատանքների ուսումնամեթոդական քարտ

h/h	Ինքնուրույն աշխատանքի թեմաները	Ուսումնասիրվող հարցեր	Աշխատանքի տեսակը ¹¹	Ներկայացման ժամկետները	Ստուգման ձևը	Գրականություն ¹²
1.	Հայոց պատմության աղբյուրագիտությունն առարկան, նրա ուսումնասիրության օբյեկտը և մեթոդաբանությունը:	Հայոց պատմության աղբյուրագիտությունն առարկան և նրա տեղը պատմական օժանդակ գիտությունների շարքում: Աղբյուրագիտական աշխատանքի հիմնական փուլերը, աղբյուրների արտաքին և ներքին քննությունը:	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս նշված գրականության ցանկը
2.	Ք.ա. 3-1-ին հազարամյակների միջագետքյան և խեթական արձանագրությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ	Միջագետքյան, խեթա-ասորական և ուրարտական սեպագիր արձանագրությունների բնույթը, նրանց կառուցվածքը, ընդհանուր միտումնավորությունը: Բեհիսթունյան արձանագրությունը	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս նշված գրականության ցանկը

¹¹ Տես 7-րդ կետի հինգերորդ պարբերությունը

¹² Ըստ 12-րդ կետում նշված ցանկի, օր.՝ ՊԳ 1, ԼԳ 2 և այլն

3.	Հայաստանի և հարակից երկրների տարածքում հայտնաբերված արամեերեն, հունարեն և լատիներեն վիմագիր արձանագրությունները	Արամեերեն, հունարեն և լատիներեն վիմագիր արձանագրությունների դերը, նրանց դասակարգման և ժամանակագրության հարցերն ու պարունակած փաստական նյութը:	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս նշված գրականության ցանկը
	Հունահռոմեական գրավոր սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին:	Հերոդոտոս Հալիկառնասցու, Քսենոփոնի, Պոլիբիոսի ու Պլուտարքոսի, Ստրաբոնի, Ապպիանոսի և այլոց տեղեկությունները Հայաստանի քաղաքական և սոցիալ-տնտեսական պատմության վերաբերյալ: Պոլիբիոսի, Պլինիոս Ավագի, Տ. Լիվիոսի, Կ. Տակիտոսի, Հ. Ֆլավիոսի, Դ. Կասսիոսի, Հերոդիանոսի և այլոց տեղեկությունները Հայաստանի և հայերի մասին:	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս նշված գրականության ցանկը
	Հայ պատմագրության սկզբնավորումը.	Ֆվարք Մաշտոցի՝ աշխատության հեղինակը, նրա ստեղծագործելու ժամանակը, շարժառիթն ու նպատակաուղղվածությունը: Կորյունի Ֆվարքի՝ արժանահավատության հարցը: Ագաթանգեղոսի ՖՀայոց պատմություն՝ աշխատության հեղինակի հարցը: Աշխատության գրելու ժամանակի, գրավոր և բանահյուսական աղբյուրների խնդիրը: Աշխատությունը գրելու կրոնա-քաղաքական շարժառիթները: Աղբյուրի արժանահավատության հարցը: Հրատարակությունները:	ռեֆերատ	Կիսամյակի ընթացքում	գրավոր	Տե՛ս նշված գրականության ցանկը

13. Դասընթացի նյութատեխնիկական միջոցների ապահովում¹³

¹³ Նշվում են սարք-սարքավորումների, համակարգչային ծրագրերի նկարագրությունները և քանակը, որոնք անհրաժեշտ են տվյալ դասընթացի ուսումնական գործընթացը կազմակերպելու համար

Ռեսուրսի անվանումը	Ռեսուրսի անվանումը, քանակը, նկարագրությունը (անհրաժեշտության դեպքում)
Լսարան (հատուկ կահավորմամբ)	
Նյութեր լաբորատոր աշխատանքների համար	
Մարքեր, սարքավորումներ	Համակարգիչ, պրոյեկտոր
Համակարգչային ծրագրեր	
Այլ	

14. Գնահատում

Համալսարանում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրառման հիմնական նպատակներն են՝

- կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, ապահովել գիտելիքների համակողմանի ստուգում, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը,
- իրականացնել ինքնուրույն առաջադրանքների, ընթացիկ ստուգումների (ստուգարքներ և քննություններ), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառում հետադարձ կապի արդյունավետ մեխանիզմների ներմուծման միջոցով՝ ի նպաստ ուսումնառության գործընթացի բարելավման:

Համալսարանում գնահատման գործընթացը կանոնակարգվում է համաձայն գործող կարգի¹⁴:

14.1. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝

- գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր,
- ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր,
- դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը 40 միավոր,
- ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:

14.2. Ուսանողների գիտելիքների ստուգում.

Դասընթացն ամփոփվում է ստուգարքով:

Ստուգարքով ամփոփվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով:¹⁵

¹⁴«Վանաձորի Հ. Թումանյանի անվան պետական համալսարան» հիմնադրամի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ» (ընդունված ՎՊՀ-ի գիտական խորհրդի կողմից 30.06.2022թ.),

¹⁵ Կիրառվում է կամ առաջին, կամ երկրորդ պարբերությունն ըստ դասընթացի ամփոփման ձևի:

14.3. Հարցաշար (ըստ ծրագրի)

1. Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն առարկան, նրա ուսումնասիրության օբյեկտը և մեթոդաբանությունը:
2. Ք.ա. 3-1-ին հազարամյակների միջագետքյան արձանագրությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ
3. ինթական և ասորեստանյան արձանագրությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ
4. Հայաստանի և հարակից երկրների տարածքում հայտնաբերված պարսկերեն, արամեերեն, հունարեն և լատիներեն վիմագիր արձանագրությունների տվյալները Հայաստանի և հայ ժողովրդի մասին
5. Հունական գրավոր սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին
6. Հռոմեական գրավոր սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին
7. Հայ պատմագրության սկզբնավորումը.
8. Կորյուն, ՏՎարք Մաշտոցի՝ և Ագաթանգեղոս, ՏՀայոց պատմություն աշխատություններն իբրև սկզբնաղբյուրներ
9. Փավստոս Բուզանդի և Եղիշեի և Ղազար Փարպեցու երկերն իբրև պատմական սկզբնաղբյուրներ
10. Մովսես Խորենացի
11. Սեբեոս, ՏՊատմություն՝: Հովհան Մամիկոնյան. ՏՏարոնի պատմություն՝
12. Մաշտոցի, Եզնիկ Կողբացու, Դավիթ Անհաղթի կրոնա փիլիսոփայական ստեղծագործությունները: Անանիա Շիրակացի
13. Ղևոնդ, ՏՊատմություն՝:
14. Մովսես Կաղանկատվացի,
15. Շապուհ Բագրատունի
16. Հովհ. Դրասխանակերտցի:
17. Բյուզանդական սկզբնաղբյուրները Հայաստանի մասին
18. Թովմա Արծրունու ՏՊատմություն տանն Արծրունյաց՝,
19. Ստեփանոս Տարոնեցու ՏՊատմութիւն տիեզերական՝
20. Արիստակես Լաստիվերցու ՏՊատմություն՝ աշխատությունները
21. Արաբական սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին
22. Մատթեոս Ուռհայեցի,
23. Սամուել Անեցի,
24. Վարդան Արևելցի,
25. Կիրակոս Գանձակեցի
26. Գրիգոր Ակնեցի,
27. Սմբատ Սպարապետ:
28. Ստեփանոս Օրբելյան, ՏՊատմություն նահանգին Սիսական՝,
29. Թովմա Մեծոբեցի, ՏՊատմութիւն Լանգ Թամուրայ և յաջորդաց իւրոց՝
30. Առաքել Դավրիժեցի,
31. Ջաքարիա Քանաքեռցի,
32. Աբրահամ Կրետացի,
33. Աբրահամ Երևանցի,
34. Ստեփանոս Շահումյան
35. Խաչատուր Ջուղայեցի
36. Հայ միջնադարյան փիլիսոփայական և իրավական բնույթի

աշխատությունները որպես Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ

37. Եկեղեցական-հոգևոր բնույթի աշխատությունները որպես Հայոց պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ

38. Մանր ժամանակագրություններն ու ուղեգրություններն իբրև Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրներ

39. Թուրքական աղբյուրներն իբրև Հայաստանի և հայ ժողովրդի պատմության սկզբնաղբյուրներ

a. Գնահատման չափանիշները¹⁶.

- Սեմինար պարապմունքներ՝ գումարային 40 միավոր, ստուգումների քանակը՝ 2, յուրաքանչյուրը՝ առավելագույնը 20 միավոր
- Ինքնուրույն աշխատանք- կիսամյակի ընթացքում հանձնարարվում է 1-2 ինքնուրույն աշխատանք:
- Ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր, ընթացիկ ստուգումներն անց են կացվում բանավոր /15 հարց/:

---

¹⁶ Լրացվում է ըստ ամբիոնի /դասախոսի որոշման

«ՎԱՆԱԶՈՐԻ Հ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳՐԻՉ

Մասնագիտություն՝

022201.00.1 Պատմություն

/դասիչ, մասնագիտության լրիվ անվանումը/

Կրթական ծրագիր՝

022201.01.6-Պատմություն

/դասիչ, կրթական ծրագրի լրիվ անվանումը/

Որակավորման աստիճան՝

բակալավր

/բակալավր, մագիստրատուրա/

Հեռակա ուսուցման համակարգ

Դասընթացի թվանիշը, անվանումը	Պ/բ-012- Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն			
Դասընթացին հատկացվող կրեդիտը	3 կրեդիտ			
Ուսումնառության տարի / կիսամյակ	3-րդ տարի, 5-րդ կիսամյակ			
Ժամերի բաշխումը	Լսարանային	14	Դասախոսություն	8
			Սեմինար	6
			Լաբորատոր աշխատանք	
			Գործնական աշխատանք	
	Ինքնուրույն	76		
	Ընդամենը	90		
Ստուգման ձևը	Ստուգաքք			
Դասընթացի նպատակը	<p>Դասընթացի նպատակն է սովորողի մոտ ձևավորել տեսական պատկերացումներ հայոց պատմության աղբյուրագիտություն գիտաճյուղի, նրա հետազոտական մեթոդների ու ուսումնասիրության առարկայի վերաբերյալ, ինչպես նաև, ստեղծել կոռ պատկերացումներ հայ ժողովրդի քաղաքական, տնտեսական և մշակութային պատմության մասին գրավոր սկզբնաղբյուրների տվյալների մասին: Դասընթացի նպատակներից է նաև ուսանողի մոտ ձևավորել հստակ պատկերացումներ հայ պատմագրության զարգացման ընթացքի և նրա ժանրային և բովանդակային առանձնահատկությունների վերաբերյալ:</p>			
Դասընթացի վերջնաղբյուրները	<p>Դասընթացը ձևավորում է կրթական ծրագրի հետևյալ վերջնաղբյուրները(ներ)ը.</p> <p><i>Գիտելիք</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Պատկերացնի սկզբնաղբյուրների դերը պատմագիտական ուսումնասիրություններում, և աղբյուրագիտական աշխատանքի ընթացքն ու նպատակները, • Ունենա հիմնարար մասնագիտական գիտելիքներ հայոց պատմության ուսումնասիրության համար կարևոր գրավոր սկզբնաղբյուրների մասին և կարողանա դրանց տվյալները կիրառել գործնականում, • Պատկերացնի հայ պատմագրության զարգացման ընթացքը, նրա փուլերը և արդյունքները, <p><i>Հմտություն</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • պատմական սկզբնաղբյուրների վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգում և տեսական վերլուծություն, • պատմական սկզբնաղբյուրներում առկա ինֆորմացիայի տարբեր ձևերը օգտագործելու հմտություն • սկզբնաղբյուրների հետ աշխատելու հմտություններ • պատմագիտական հետազոտություններ կատարելու ունակություններ • մասնագիտական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտություններ 			

	<ul style="list-style-type: none"> • տեղեկատվության հավաքման, պահպանման և մշակման ունակություն, տեղեկույթը կառավարելու հմտություններ • օգտագործված գրականության և աղբյուրների մատենագիտական նկարագրության հմտություններ: • տեսական գիտելիքները պատմական իրողությունների վերլուծության ժամանակ կիրառելու հմտություն, <i>Կարողունակություն</i> • սկզբնաղբյուրների հաղորդումների հետազոտության պարագայում կոնկրետ տեսական գիտելիքների կիրառման կարողություն, • հայոց պատմության առանքային խնդիրների վերաբերյալ աղբյուրների տվյալները համադրելու կարողություն • աղբյուրների հաղորդած պատմական կոնկրետ փաստերն ու երևույթները ընդհանուր տեսությունների, գաղափարների տեսանկյունից բացահայտելու կարողություն, • Գրավոր աղբյուրների վարքն ու գործունեությունը վերլուծելու կարողություն • Պատմագրության զարգացման փուլերն ու դրանց օրինաչափությունները համեմատելու կարողություն • Աղբյուրների վկայությունները վերլուծելու, դրանց վերաբերյալ ինքնուրույն եզրակացություններ, համեմատություններ, զուգահեռներ անցկացնելու կարողություն, • Պատմագրության մեջ առկա տարբեր կարծիքներն ու տեսությունները համեմատելու և սեփական դիրքորոշումն արտահայտելու կարողություն, • պատմության վերաբերյալ բազմաբնույթ գիտելիքների համակարգման և տեսական վերլուծության կարողություն • պատմական փաստերը համադրելու և երևույթները համակողմանի գնահատելու կարողություն • տեսական գիտելիքները գործնական խնդիրներ լուծելու համար օգտագործելու կարողություն, • գրավոր և բանավոր խոսքը տրամաբանորեն ճիշտ ձևակերպելու և աշխատանքը գիտական հիմունքներով կազմակերպելու կարողություն, • միջմշակութային տարբերությունները և բազմազանությունները ընկալելու կարողություն, • իր դիրքորոշումը փաստարկելու և ինքնուրույն հետևություններ անելու կարողություններ:
<p>Դասընթացի բովանդակությունը</p>	<p>Թեմա 1. Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն առարկան, նրա հետազոտության առարկան և մեթոդաբանությունը:</p> <p>Թեմա 2. Ք.ա. 3-1-րդ հազարամյակների սեպագիր աղբյուրները Հայկական լեռնաշխարհի պետական կազմավորումների մասին:</p> <p>Թեմա 3. Բեհիպթունի արձանագրությունը, արամեերեն, հունարեն և լատիներեն արձանագրությունները որպես Հայոց պատմության սկզբնաղբյուրներ:</p> <p>Թեմա 4. Հունահռոմեական պատմագրության տվյալները</p>

	<p>Հայաստանի և հայերի մասին:</p> <p>Թեմա 5. Կորյունի, Ագաթանգեղոսի, Փ. Բուզանդի աշխատությունները որպես պատմական սկզբնաղբյուրներ:</p> <p>Թեմա 6. Եղիշե. Վարդանի և Հայոց պատերազմի մասին: Ղազար Փարպեցի. Պատմություն հայոց:</p> <p>Թեմա 7. Մովսես Խորենացի. Հայոց պատմություն:</p> <p>Թեմա 8. Հովհան Մամիկոնյան. Տարոնի պատմություն: Մեբեոս. Պատմություն: Մովսես Կաղանկատվացի. Պատմություն Աղվանից աշխարհի:</p> <p>Թեմա 9. Ղևոնդ. Պատմություն: Շապուհ Բագրատունի, Ուխտանես, Հովհաննես Դրասխանակերտցի և Թովմա Արծրունի հեղինակները և նրանց երկերն իբրև պատմական սկզբնաղբյուրներ:</p> <p>Թեմա 10. Ստեփանոս Տարոնեցի, Սամուել Անեցի, Արիստակես Լաստիվերցի հեղինակներն ու նրանց երկերն իբրև պատմական սկզբնաղբյուրներ:</p> <p>Թեմա 11. Մատթեոս Ուռհայեցու և Սմբատ Գունդստարի Ժամանակագրություն երկերը որպես պատմական սկզբնաղբյուրներ:</p> <p>Թեմա 12. Կիրակոս Գանձակեցի, Վարդան Արևելցի, Գրիգոր Ակնեցի հեղինակներն ու նրանց պատմագիտական ժառանգությունը:</p> <p>Թեմա 13. Ստեփանոս Օրբելյանի, Թովմա Մեծոբեցու, Գրիգոր Դարանաղցու երկերի աղբյուրագիտական ժառանգությունը:</p> <p>Թեմա 14. Առաքել Դավրիժեցու, Զաքարիա Քանաքեռցու, Աբրահամ Երևանցու, Աբրահամ Կրետացու երկերի աղբյուրագիտական նշանակությունը:</p> <p>Թեմա 15. Ստեփանոս Շահումյանի, Հասան-Ջալալյանի, Խաչատուր Ջուղայեցու երկերի աղբյուրագիտական արժեքը:</p> <p>Թեմա 16. Բյուզանդական, արաբական և թուրքական սկզբնաղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին:</p> <p>Թեմա 17. Հայկական հարցի ուսումնասիրության սկզբնաղբյուրները:</p>
<p>Գնահատման մեթոդները և չափանիշները</p>	<p>Գիտելիքների ստուգման և գնահատման բաղադրիչներն են՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում ընթացիկ ստուգումների միջոցով՝ առավելագույնը գումարային 40 միավոր, ▪ ինքնուրույն աշխատանքների (անհատական առաջադրանքներ) հաշվառում և գնահատում առավելագույնը գումարային 20 միավոր, ▪ դասընթացի ենթաբաժինների և ծրագրով

	<p>նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ քննություններ կամ ստուգարքներ)՝ առավելագույնը 40 միավոր,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ստուգման արդյունքների ամփոփում գնահատման նշված բաղադրիչների արդյունքների հիման վրա և դասընթացի արդյունարար գնահատականի ձևավորում՝ առավելագույնը գումարային 100 միավոր:
<p>Գրականություն</p>	<p><i>Պարտադիր</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Հայ մշակույթի նշանավոր գործիչները V-XVIII դդ., Երևան, 1976: 2. Մելիք-Բախշյան Ստ., Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն, Երևան, 1979: 3. Կորյուն, Վարք Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի, Երևան, 1994: 4. Ազաթանգեղոս, Հայոց պատմություն, Երևան, 1983: 5. Փավստոս Բուզանդ, Հայոց պատմություն, Երևան, 1987: 6. Ղազար Փարպեցի, Հայոց պատմություն, Երևան, 1982: 7. Մովսես Խորենացի, Հայոց պատմություն, Երևան, 1981: 8. Եղիշե, Վարդանի և Հայոց պատերազմի մասին, Երևան, 1989: 9. Մեբեոս, Պատմություն, Երևան, 2004: 10. Վահան Մամիկոնյան, Տարոնի պատմություն, Երևան, 1989: 11. Մովսես Կաղանկատվացի, Պատմություն Աղվանից աշխարհի, Երևան, 1969: 11. Ղևոնդ, Պատմություն, Երևան, 1982: 12. Շապուհ Բագրատունի, Պատմություն անանուն գրուցագրի, Երևան, 2011: 13. Հովհաննես Դրասխանակերտցի, Պատմություն հայոց, Երևան, 1996: 14. Ուխտանես, Հայոց պատմություն, Երևան, 2006: 15. Թովմա Արծրունի, Պատմություն տանն Արծրունյաց, Երևան, 1985: 16. Մատթեոս Ուռհայեցի, Ժամանակագրություն, Երևան, 1973: 17. Արիստակես Լաստիվերցի, Պատմություն, Երևան, 1971: 18. Կիրակոս Գանձակեցի, Հայոց պատմություն, 1982: 19. Ստեփանոս Տարոնեցի, Պատմություն տիեզերական, Երևան, 2000: 20. Վարդան Արևելցի, Տիեզերական պատմություն, Երևան, 2001: 21. Գրիգոր Ակներցի, Պատմություն նետաձիգների ազգի մասին, Երևան, 2011: 22. Սամուել Անեցի, Ժամանակագրություն,

23. Ստեփանոս Օրբելյան, Սյունիքի պատմություն, Երևան, 1986:

24. Առաքել Դավրիժեցի, Պատմություն, Երևան, 1988:

25. Հայ ժողովրդի պատմություն, ՀՀ ԳԱԱ հրատ, հ. 2-3

Լրացուցիչ

26. Ոտար աղբյուրներ հայերի մասին, հունական աղբյուրներ, հատ. 1, Ստրաբոն, Երևան, 1940:

27. Օտար աղբյուրները հայերի մասին, արաբական աղբյուրներ, հատ. 2, Իբն-ի Բատուտա, Երևան, 1940:

28. Օտար աղբյուրները հայերի մասին, լատինական աղբյուրներ, հատ. 3, Կ. Տակիտուս, Երևան, 1941:

29. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 4, թուրքական աղբյուրներ, Էվլիյա Չելեբի, Երևան, 1967:

30. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 5, բյուզանդական աղբյուրներ, Պրոկոպիոս Կեսարացի, Երևան, 1967:

31. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 6, բյուզանդական աղբյուրներ, Կոստանդին Ծիրանաձին, Երևան, 1970:

32. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 7, թուրքական աղբյուրներ, Երևան, 1972:

33. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 8, ասորական աղբյուրներ, Երևան, 1976:

34. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 9, Հին հունական աղբյուրներ, Հովսեպոս Փլավիոս, Դիոն Կասսիոս, Երևան, 1976:

35. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 10, բյուզանդական աղբյուրներ, Հովհաննես Սկիլիցես, Երևան, 1979:

36. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 11, արաբական աղբյուրներ, Իբն ալ-Ասիր, Երևան, 1981:

37. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 12, ասորական աղբյուրներ, Անանուն Եղեսացի, Երևան, 1982:

38. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 13, բյուզանդական աղբյուրներ, Թեոփանես Խոստովանոզ, Երևան, 1983:

39. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 14, Հին հունական աղբյուրներ, Դիոդորոս Սիկիլիացի, Երևան, 1985:

40. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 4, թուրքական աղբյուրներ, Էվլիյա Չելեբի, Երևան, 1967:

41. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 15, բյուզանդական աղբյուրներ, Թեոփանեսի Շարունակոզ, Երևան, 1990:

42. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 16, արաբական աղբյուրներ, Արաբ մատենագիրներ Թ-Ժ դարեր, Երևան, 2006:

43. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 18, պարսկական աղբյուրներ, Միրզա ասմի՛ ա

	<p>Թագքիրաթ պլ մուլուքն, Երևան, 1970:</p> <p>44. Օտար աղբյուրները Հայաստանի և հայերի մասին, հատ. 19, ռուսական աղբյուրներ, Ստեպան Բուռանջև, Երևան, 2020:</p>
--	---